

Tungkol Saan ang Modyul na Ito?

Para sa maraming tao, itinuturing natin ang kasalukuyang panahon bilang panahon ng impormasyon o **information age**. Dahil sa mabilis na pamamaraan ng pagkuha ng impormasyon – mula sa mga pahayagan, magasin, libro, radyo, telebisyon, kompyuter at sa internet. Ngunit paano tayo nakasisiguro na ang lahat ng impormasyong ating nakukuha ay kapaki-pakinabang, wasto at mapagkakatiwalaan?

Tuturuan ka ng modyul na ito na sumuri ng impormasyon. Nahahati ito sa tatlong aralin:

Aralin 1–*Paghahambing at Pag-iiba*

Aralin 2–*Pagkilala sa Pagkakaiba ng Katotohanan sa Opinyon*

Aralin 3–*Pagtantiya ng Pagkiling o Bayas*

Anu-ano ang mga Matututuhan Mo sa Modyul na Ito?

Matapos mong aralin ang modyul na ito, may kakayahan ka nang:

- ◆ Ikumpara ang mga impormasyon upang maintindihan sila ng lubos;
- ◆ gamitin ang pagkukumpara upang makapamilya ng isa o mahigit pang bagay;
- ◆ kilalanin ang katotohanan sa opinyon lamang; at
- ◆ kilalanin ang pagkiling sa opinyon at iba pang mga impormasyon.

Magagamit mo ang mga kasanayang ito sa pagsusuri kung ang impormasyon ay kapakipakinabang, wasto at mapagkakatiwalaan.

Anu-ano na ang mga Alam Mo?

Mag-isip ka ng mga sitwasyon kung saan kailangan ng mga tao na magsuri ng impormasyon, kagaya ng pagbasa ng pahayagan, pakikinig sa isang ahente o tindero, pakikinig sa isang politiko, atbp. Mag-isip ng mga sitwasyon mula sa iyong mga pansariling karanasan.

Kung hindi ka makaisip ng mga halimbawa ng sitwasyon, okay lang. Kailangan mong basahin ang modyul tungkol sa mga kasanayan ukol sa komunikasyon bago ka magpatuloy sa modyul na ito. Kung nakapagbigay ka ng mga konkretong halimbawa, maaari ka nang magpatuloy sa pagbabasa. Basahin ang mga sumusunod na pangungusap. Isulat ang TAMA sa puwang kung tama ang pangungusap at MALI kung hindi. Ipaliwanag ang iyong sagot.

- _____ 1. Sa pagkukumpara ng dalawang bagay, ipinapakita mo ang pagkakapareho nila; sa pagkakaiba ng dalawang bagay, ipinapakita mo ang kaibahan nila.

- _____ 2. Kung maraming tao ang naniniwala sa isang ulat o pahayag, ito ay makatotohanan.
- _____ 3. Ang opinyon ay isang klaseng impormasyon na base sa pakiramdam at pagpapalagay.
- _____ 4. Ang isang impormasyon na may nilalamang pagkiling o bayas ay tumpak na impormasyon.
- _____ 5. Mahalaga na batid mo ang mga pagkiling o bayas sa isang impormasyon upang hindi ka malinlang.
- _____ 6. Ang pagkakaroon ng mga pamamaraan sa pagpapalaganap ng impormasyon (*propaganda techniques*) ay katiyakan na ang impormasyon ay walang pagkiling o bayas.

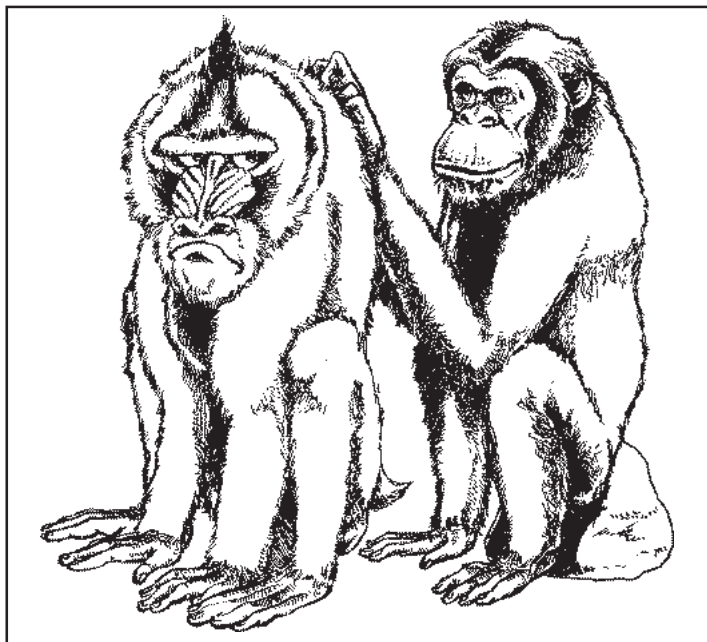
Kamusta ang iyong pagsusulit? Tingin mo ba'y mataas ang makukuha mong marka? Ikumpara ang iyong mga sagot sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 24.

Kung tama lahat ng iyong mga sagot, magaling! Ito'y nagpapakita na marami kang alam tungkol sa araling ito. Maari mo pang basahin ang modyul na ito upang pagbalik-aralan ang mga alam mo na. Malay mo, mayroon ka pang mga karagdagang impormasyon na matutuhan dito.

Kung mababa ang nakuha mong marka, huwag mag-alala. Ibig sabihin niyan, para sa iyo ang modyul na ito. Matutulungan ka ng modyul na ito na unawain ang mga mahahalagang konsepto tungkol sa pagsusuri sa impormasyon. Kung pag-aaralan mo ang modyul na ito nang mabuti, malalaman mo ang lahat ng mga kasagutan sa pagsusulit sa itaas at iba pa! Handa ka na ba?

Maari ka nang magsimula sa Aralin 1.

Paghahambing at Pag-iiba

Maari mo bang sabihin ang pagkakapareho at pagkakaiba ng dalawang unggoy na ito? Isa sa pinakamadaling paraan ng pagsusuri o pag-intindi ng isang konsepto ay ang pagpapakita kung paano ito nagiging pareho o naiiba sa isa pang konsepto. Marami kang matututuhan tungkol sa dalawang unggoy na ito. Isang halimbawa ang pag-aaral kung paano sila nagkakamukha at nagkakaiba sa isa't isa.

Matapos mong basahin ang araling ito, dapat matuto ka nang magsuri ng mga konsepto at impormasyon sa pamamagitan ng pagkakapareho at pagkakaiba ng mga ito.

Subukan Natin Ito

Pumili ka ng dalawang kaibigan na kilalang-kilala mo na. Isaisip silang mabuti.

Sa isang kapisang papel, isulat mo kung paano sila nagkakamukha sa panlabas na kaanyuan, sa mga hilig na gawain, sa personalidad, paniniwala atbp. Simulan ang pangungusap ng “Pareho silang.....” o “Sila ay parehong.....”.

Sa likod ng papel, gumawa ng isa pang listahan naman ng kanilang pagkakaiba. Sabihin nating ang pangalan ng mga kaibigan mo ay Pepe at Pilar. Maaring mas madali sa iyo na sabihin ang kanilang mga katangian sa pamamagitan ng “Si Pepe ay... samantalang si Pilar ay...”. Maari mong gamitin ang kanilang kaanyuan, katangian, mga interes, trabaho, atbp, upang sila ay pag-ibahin. Huwag magmadali sa paggawa ng pagsasanay na ito. Gumamit ng mahabang oras kung kailangan.

Gumawa ako ng listahan ng pagkakatulad at pagkakaiba ng dalawa kong kaibigan. Ikumpara ang iyong listahan sa aking ginawa sa ibaba.

Richard at Joey		
PUNTOS NG PAGHAHALINTULAD	MGA KATULAD	MGA PAGKAKAIBA
Pinanggalingan	Si Richard at si Joey ay parehong taga-Mindanao.	Si Richard ay taga-Bukidnon samantalang si Joey ay taga-Zamboanga.
Pisikal na Kaanyuan	Pareho silang may tangkad na 5'6"	Matipuno si Richard samantalang si Joey ay payat.
Mga talento at kakayahan	Pareho silang musikero, mananayaw, magaling na mang-aawit, manlalaro at artistiko.	Basketball ang laro ni Richard at Football naman ang kay Joey. Gitara ang tinutugtog ni Richard, samantalang piano naman ang kay Joey. Mahusay si Richard sa cha-cha samantalang sa tango naman si Joey. Tenor si Richard at suprano naman si Joey. Eskultor si Richard at si Joey ay pintor.
Mga tanging interes.	Parehong mahilig manood ng mga pelikula.	Aksiyon ang gusto ni Richard. Samantalang drama ang gusto ni Joey.
Mga katauhan o pagkatao	Parehong ambisyoso at mapagmahal.	Nag-aaral si Richard ng abogasya. Samantalang nagpaplanong magtayo ng sariling negosyo is Joey. Pinahahalagaan ni Richard ang kanyang pamilya samantalang tapat si Joey sa kanyang mga kaibigan.

Nakagawa ako ng mahabang listahan ng mga katangian ng aking dalawang kaibigan, pareho sa pagkakawangis at pagkakaiba nila. Maaring mahaba din ang listahan mo, depende kung gaano mo kakilala ang mga kaibigang iyong napili. Mayroon ka bang mga kaibigan na mas madami ang pagkakatulad o pagkakaiba?

Napansin mo ba sa unang hanay ng aking listahan – ang may pamagat na “Puntos ng Paghahalintulad”? Ang hanay na ito ang nagpapakita ng impormasyon na maari mong gamitin sa pagkukumpara ng iyong mga kaibigan. Makatutulong ito sa iyo sa pagkukumpara ng dalawa mong kaibigan sa maayos at organisadong paraan. Sa paghahalintulad ng aking dalawang kaibigan, tinanong ko ang sarili ko, “Saan ba sila nanggaling?” Nakagawa tuloy ako ng unang puntos ng pagtutulad – ang pinanggalingan nila – at isinulat ko na pareho silang galing sa Mindanao; ngunit si Richard ay mula sa Bukidnon samantalang si Joey naman sa Zamboanga.

Anu-ano ang mga puntos ng pagkukumpara ang ginamit mo sa iyong mga kaibigan? Nakilala mo ba silang mabuti sa pamamagitan ng paghahalintulad sa kanila?

Tandaan Natin

Ang pagkukumpara ay ang proseso ng pagsusuri ng dalawa o mas madaming tao, bagay o ideya upang makita ang mga pagkakapareho at pagkakaiba nila. Subalit, madalas ginagamit ang salitang pagkukumpara upang ipakita ang pagkakapareho samantalang ang pag-iiba para ipakita ang pagkakaiba.

Alamin Natin

Minsan may ibang mga bagay na tila magkaiba ngunit maaari palang ikumpara at pag-ibahin. Halimbawa, paano mo ikukumpara at pag-iibahin ang mga komunidad pantao sa kolonya ng mga langgam? Gumawa ng listahan kapareho sa ginawa mo sa aktibidad kanina. Gamitin ang talaan na nakalaan sa ibaba.

Komunidad Pantao at Kolonya ng Langgam			
PUNTOS NG PAGHAHALINTULAD	MGA KATULAD	MGA PAGKAKAIBA	
		Komunidad ng Tao	Kolonya ng Langgam

Basahin ang tungkol sa mga komunidad pantao at kolonya ng langgam na nasa ibaba.

Maraming pagkakapareho at pagkakaiba ang komunidad ng tao at kolonya ng langgam. Ang mga pantaong komunidad ay binubuo ng iba't ibang klase ng tao: mga taong nangangaso, mga taong nag-aalaga ng hayop, mga nagtatanim at nagsasaka, mga taong gumagawa ng gusali at bahay, mga taong nag-oopisina at iba pa. May mga klase din ng langgam na pareho sa unang tatlong klase ng tao. May mga langgam na nangangalap ng pagkain. May mga langgam na para bang *driver* at *legionary*. Mayroon ding mga langgam na naghahanap ng mga ibang hayop tulad ng kuto, insekto at caterpillar. May isang klase, ang *harvester* na langgam, na nangongolekta, nagiimpok at nagtatanim ng buto.

Iba ang mga kolonya ng langgam sa komunidad ng mga tao. Karaniwang puro mga babae ang mga miyembro ng kolonya. Ipinanganak ang mga babae na mayroon nang tiyak at partikular na gawain na mahalaga sa kolonya. Wala masyadong ginagawa sa kolonya ang mga kalalakihang langgam. Sa kabilang dako, ang mga komunidad ng tao ay binubuo ng babae at lalaki na mayroong halos parehong mga gawain at responsibilidad.

Nag-lista ako ng mga pagkakapareho at pagkakaiba ng mga komunidad pantao at kolonya ng langgam. Pag-aralan ng mabuti ang talaan .

Komunidad Pantao at Kolonya ng Langgam			
PUNTOS NG PAGHAHALINTULAD	MGA KATULAD	MGA PAGKAKAIBA	
		Komunidad ng Tao	Kolonya ng Langgam
Gawain ng mga miyembro	Tagapangalaga ng hayop Tagahanap ng pagkain Tagatanim		
Mga Tungkulin		Halos pareho ang tungkulin ng mga babae at lalaki	Mas maraming ginagawa ang mga babae
Distribusyon ng mga babae at lalaki		Halos pareho ang bilang ng babae at lalaki	Mas maraming babae

Napansin mo ba na mas detalyado ang talaan na ito kaysa sa naunang talaan? Mas binibigyang atensiyon nito ang mga mahahalaga at kawili-wiling puntos ng pagtutulad, kagaya ng pamamahagi ng mga tungkulin sa komunidad o kolonya. *Kapag nagkukumpara ka ng dalawang bagay, mahalaga na ipokus ang iyong atensiyon sa mahahalagang puntos ng pagtutulad.*

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Ang pagkukumpara ng dalawa o mas maraming mga bagay ay makatutulong sa iyo sa paggawa ng desisyon sa pagpili. Halimbawa, sa tingin mo, saan mas mainam manirahan ang isang pamilya – sa siyudad o sa isang baryo?

Alamin ang lahat ng impormasyon tungkol sa mga baryo at siyudad sa pamamagitan ng pagtatanong sa mga tao na nakatira sa mga lugar na ito.

Ikumpara ang buhay sa baryo at siyudad. Bigyang diin ang pinakamahalaga at pinakaimportanteng puntos ng pagtutulad, kagaya ng ginawa sa halimbawa sa itaas. Bigyan ng pansin ang mabilis na pagkuha sa mga pangunahing serbisyo, ang halaga ng pamumuhay at ang kapaligiran sa pagkukumpara. Maari kang gumamit ng ibang puntos na mas kawili-wili o mas mahalaga sa iyo. Matapos mong gawin ito, maari ka nang gumawa ng desisyon kung alin sa dalawang lugar ang mas magandang tirahan ng isang pamilya. Maari mo ring gamitin ang talaan sa susunod na pahina.

Buhay sa Siyudad at Baryo			
PUNTOS NG PAGHAHALINTULAD	MGA KATULAD	MGA PAGKAKAIBA	
		Buhay sa Siyudad	Buhay sa Baryo

Kamusta ang paggawa mo ng talaan? Nahirapan ka ba sa pagkuha ng impormasyon tungkol sa buhay siyudad at buhay baryo? Base sa talaan, magkapareho o magkaiba ba ang dalawang lugar na ito? Sa tingin mo, alin sa dalawa ang mas magandang tirahan ng isang pamilya?

Ikumpara ang iyong talaan sa aking talaan na nasa *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 24–25.

Tandaan Natin

- ◆ Isa sa mga pinakamadaling paraan ng pagsuri ng impormasyon ay ang paghahambing at pag-iiba nito sa iba pang mga impormasyon.
- ◆ Nagpapakita ang pagtutulad kung paano magkapareho at magkaiba ang dalawang klase ng impormasyon.
- ◆ Ang pagkukumpara ng dalawa o mas maraming impormasyon ay makatutulong sa iyo sa paggawa ng desisyon.

Pagkilala sa Pagkakaiba ng Katotohanan sa Opinyon

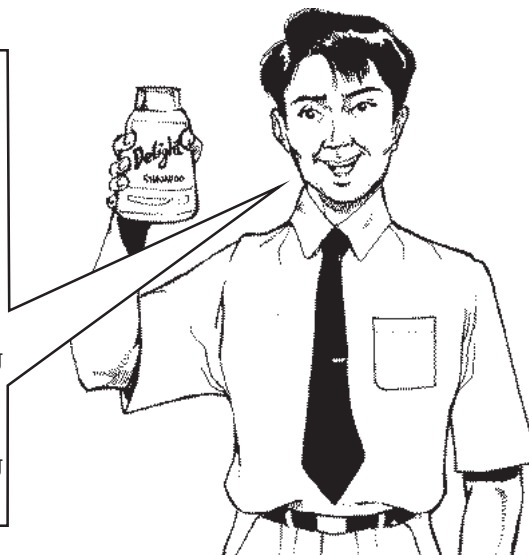
Nagkamali ang kaawa-awang lalaki sa itaas sa pagsuri ng opinyon mula sa katotohanan. Kapag tayo ay nagsusuri ng impormasyon, mahalaga na alam natin kung wasto ang impormasyon. Kung hindi, maaring mangyari sa atin ang nangyari sa lalaki sa komiks.

Matapos mong pag-aralan ang araling, ito, may kakayahan ka nang magsuri ng kaibahan ng katotohanan sa opinyon.

Basahin Natin Ito

Hi! Gusto mo bang subukan ang bago naming produkto, ang Delight shampoo? Mayroon itong jojoba at aloe vera na napatunayang maaaring magpalambot at magpakinang ng iyong buhok. Mayroon din itong mabangong amoy na talagang tumatagal. Ang Delight Shampoo ang pinakamagaling na shampoo sa buong Pilipinas ngayon. Ang isang bote ay P150 lamang, talagang napakamura nito. Hetong bote ang gusto mong bilhin?

Pag-isipan Natin Ito

Sagutan ang mga sumusunod na katanungan:

1. Alamin kung alin sa mga sinabi ng *salesman* ang katotohanan. Isulat ang mga ito sa patlang sa ibaba.

---

2. Maari mo bang sabihin kung alin sa mga sinabi ng *salesman* ang opinyon lamang? Isulat ang iyong sagot sa patlang sa ibaba.

---

3. Base sa mga sinabi ng *salesman*, bibili ka ba ng Delight Shampoo? Bakit?

Ikumpara ang iyong mga sagot gamit ang *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 25.

Alamin Natin

Nabuksan na dapat ng una nating gawain ang iyong mga mata tungkol sa kahalagahan ng pagsusuri sa pagkakaiba ng opinyon sa katotohanan. Sa maraming sitwasyon, kagaya ng pagbili ng damit o paghahalal ng politiko, dapat makita mo ang kaibahan ng opinyon at katotohanan, upang makapamilya ka ng wasto.

Ang katotohanan o *fact* ay isang klase ng impormasyon na walang kaduda-duda at maaring mapatunayan na totoo. Ang mga ito ay bihirang nag-iiba sa magkakaibang pinanggagalingan ng impormasyon. Halimbawa, “Mayaman sa protina ang karne” ito ay isang katotohanan na maaring mapatunayan. Maari mong tanungin ang iyong *nutritionist* o kaya’y magbasa ng mga libro ukol sa nutrisyon. Ang mga *facts* o katotohanan ay isang klase ng impormasyon na mahalaga sa iyo sa pagpapalano, paggawa ng mga desisyon, at iba pang mahahalagang mga gawain.

Paano mo mapapatunayan na ang isang klase ng impormasyon ay isang *fact* at may katotohanan? Kung hindi nagbabago ang mga impormasyon kahit magkakaiba ang pinanggagalingan nito, siguradong katotohanan ito. Halimbawa, maraming tao ang nagsasabi na malamig ang klima sa Baguio, Tagaytay at Malaybalay kung ikukumpara sa ibang bahagi ng Pilipinas, kung kaya’t maaari nating sabihing katotohanan ito. Ngunit hindi sapat ang mga pahayag na ito. Upang mapatunayan mo na talagang malamig sa mga lugar na nabanggit, maari kang magtanong sa mga eksperto kagaya ng PAGASA. Maari ka ring magpunta sa mga lugar na ito upang malaman kung ito ay totoo o hindi.

Subukan Natin Ito

Pumili ng isang problema ng lipunan o isang isyu na interesado ka at gusto mong pag-aralang mabuti. Maari kang pumili mula sa mga halimbawa tulad ng suliranin sa pagtatapon ng basura. Sabihin nating gusto mong malaman kung paano nakabubuti o nakasasama ang pagdami ng basura sa isang komunidad. Ilista ang sa tingin mo ay posibleng mga epekto. Matapos mong gawin ito, magtanong sa iyong mga kaibigan at kapamilya upang madagdagan ang laman ng iyong listahan.

Sunod, tumingin sa isang komunidad na mayroong malalang suliranin sa basura (kung hindi nakakaranas ang iyong komunidad ng problemang ganito). Tanungin ang mga residente kung paano ito nakakaapekto sa kanila. Ilista ang kanilang mga kasagutan, kasama na ang iyong mga obserbasyon.

Ngayon, subukan mong magkonsulta ng eksperto – maaring isang eksperto sa wastong pagtatapon ng basura o isang propesor ng agham ng pangkapaligiran (*environmental science*). Maari ka ring magbasa ng mga libro ukol sa araling ito. Ilista ang mga nakuha mong impormasyon dahil sa pakikipagpanayam mo sa kanila.

Ihalintulad ang mga listahan na iyong ginawa sa listahan ko. Tingnan mo kung pareho ang listahan natin.

Mga Epekto ng Basura na Hindi Nakokolekta		
Ang sa tingin ko ay alam ko at kung ano ang sinabi ng iba	Ang nalaman ko sa pamamagitan ng pag-oobserba	Ang mga sabi ng eksperto
Maraming mga langaw, daga at iba pang mga peste ang basurang hindi nakokolekta. Maaring magdulot ang mga ito ng sakit sa mga residente.	Napansin ko na maraming mga langaw, ipis at daga sa mga basurang hindi nakokolekta. Maraming mga residente ang nagsabi na tumaas ang insidente ng sakit kagaya ng kolera at <i>dysentery</i> mula noong hindi na nakokolekta ang basura nila.	Ang basura ay isang mayabong na kapaligiran para sa mga ipis, daga, insekto at iba pang mga peste. Maari silang magdala ng sakit at ang mga sakit na ito ay maaring kumalat sa komunidad.
Mabaho ang basurang hindi nakokolekta.	Napansin ko na napakasangsang ng amoy ng basurang hindi nakokolekta.	Ang hindi nakokolektang basura ay nagbubuga ng hindi kanais-nais na amoy na maaring sumalaula sa hangin at magdulot ng sakit.
Nakakabara ng mga kanal at estero ang basurang hindi nakokolekta.	Ang mga taong napagtanungan ko ay nagsabing nagbabaha sa kanilang kapaligiran simula nung nagtambak na ang basura sa mga lansangan.	Ang mga basurang nakakalat sa mga lansangan ay maaaring makabara ng kanal at estero. Maaari din itong magdulot ng mga baha, lalong lalo na kapag malakas ang ulan.
Paparusahan tayo ng ating mga ninuno dahil hindi natin inaalagaan ang ating kapaligiran.	_____	_____

Ilang item sa iyong listahan ang napatunayang totoo sa iba mong listahan? Tingnan mo ang listahan ko. Marami sa mga item sa aking unang listahan ang napatunayan ko sa aking obserbasyon pati na rin ng mga eksperto na aking kinonsulta. Ibig sabihin na marami sa mga item sa aking unang listahan ay mga *facts* o katotohanan dahil napatunayan ko na totoo ang mga ito sa pamamagitan ng pag-oobserba at pagkonsulta ng mga eksperto.

Ngunit paano naman ang huling item sa aking listahan? Pansinin na hindi ko napatunayan kung totoo ito sa pag-oobserba at pagtatanong sa eksperto. Kung gayon, hindi ko masasabi na ang pahayag na ito ay *fact* o katotohanan.

Maraming tao ang naniniwala sa mga sabi-sabi kahit na hindi pa ito napapatunayang totoo. Ang tawag sa mga pahayag na ito ay opinyon. Ang huling item sa aking listahan—Paparusahan tayo ng *ating* mga ninuno dahil hindi natin inaalagaan ang ating kapaligiran – ay isang halimbawa ng opinyon.

Ang mga opinyon ay pahayag na base sa mga saloobin at pagpapalagay. Maaaring mag-iba ang mga ito sa pinagmumulan ng impormasyon at hindi ito maaring mapatunayan. Heto ang ilang mga halimbawa ng opinyon:

- ◆ Pumupunta lamang sa Pilipinas ang mga dayuhan para magnakaw ng ating *natural resources*.
- ◆ Magnanakaw lahat ang mga politiko.
- ◆ Mas ligtas maglakbay sa bus kaysa sa barko.

Lahat ng ito ay opinyon dahil hindi naman sila napatunayan na totoo at hindi naniniwala ang lahat ng tao na ito ay totoo.

Dapat matuto kang kumilala ng katotohanan at opinyon dahil kung hindi, madali kang malilinlang sa mga maling impormasyon. Halimbawa, kung mayroon kang kaibigan na nagsabing hindi bagay sa iyo ang t-shirt o damit na suot mo, maari mong isipin na ang sinabi niya ay isang katotohanan at hindi na isuot ang damit na iyon. Ngunit dapat mong isipin na isang opinyon ang kanyang sinabi at hindi katotohanan. Maaring may kaibigan kang nagsabi na bagay sa iyo ang damit na yon.

Iba-iba ang opinyon ng mga tao sa isang bagay. Hindi ibig sabihin nito na ang iba ay totoo at ang iba ay mali. Hindi mapapatunayan na totoo ang mga opinyon, ngunit hindi ibig sabihin na ito ay mali. Kung tutuusin, mas mahirap ngang makilala kung ang opinyon ay totoo. Maraming napapaaway na mga tao dahil sa magkaibiang opinyon sa mga bagay-bagay. Upang maiwasan ito, dapat subukan mong irespeto ang opinyon ng ibang tao, huwag isipin na tama ito o mali sa halip tingnan ito bilang personal na pagkiling o paniniwala tungkol sa mga bagay at impormasyon.

Paano mo malalaman kung ang isang pahayag ay isang katotohanan o opinyon? Upang magpag-iba at makumpara ang dalawa, basahin ang impormasyon na nasa talaan sa susunod na pahina:

KATOTOHANAN	OPINYON
Pareho silang klase ng impormasyon.	
Maaring mapatunayan na totoo	Base sa mga saloobin at hindi maaring mapatunayan na totoo
Bihirang magbago sa mga pinagmumulan	Madalas nagbabago sa mga pinagmumulan

Maari mong masabi kung ang mga tao ay nagsasabi ng katotohanan o opinyon depende sa paraan ng pagsabi nila sa ito. Kapag ang isang tao ay nagsasabi ng opinyon, sisimulan niya ang kanyang pahayag ng “Sa aking palagay...”, “Sa tingin ko.....”, o “Sabi ng iba.....”. May mga ibang pagkakataon ng hindi ito madaling mapag-iiba. Sa mga ganitong kaso, dapat mapatunayan mo ang mga pahayag nila sa pamamagitan ng pagkonsulta sa eksperto.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Basahin ang mga sumusunod na pahayag. Isulat ang **F** kung ang pahayag ay isang *fact* o katotohanan at **O** kung ito ay opinyon sa puwang bago ang bilang. Pag-isipang mabuti ang iyong mga sagot.

- _____ 1. Katumbas ng isang metro ang isang daang sentimetro.

- _____ 2. Inihalal ng taong bayan ang presidente ng isang bansa.

- _____ 3. Si Dolphy ang pinakamagaling na komidyante sa Pilipinas.

- _____ 4. Mahalaga ang pagiging literado (marunong magbasa at magsulat) upang maging matagumpay sa buhay ang isang tao.

- _____ 5. Kapag Disyembre, lumalamig ang temperatura.

Ikumpara ang iyong mga sagot gamit ang *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 26. Kung nakuha mo halos lahat nang tama, magaling. Maari ka nang magpatuloy sa susunod na aralin. Kung marami kang mali, pagbalik-aralan muli ang araling ito bago magpatuloy.

Tandaan Natin

- ◆ Ang mga *facts* o katotohanan ay impormasyon na maaring mapatunayan na totoo. Bihira silang magbago mula sa isang pinagmumulan ng impormasyon sa iba pa.
- ◆ Ang opinyon ay mga impormasyon na base sa saloobin at damdamin ng tao. Nag-iiba ang mga ito sa magkakaibang pinagmumulan ng impormasyon at hindi maaring mapatunayan kung totoo o hindi.
- ◆ Huwag magkamali sa pagsuri ng opinyon at katotohanan; dahil kung hindi maliligaw ka sa impormasyong iyong natanggap. Laging ikumpirma sa mga awtoridad at eksperto upang malaman mo kung ang isang impormasyon ay katotohanan o opinyon lamang.
- ◆ Dapat irespeto mo ang opinyon ng ibang tao kahit na iba ang mga ito sa sariling mong pananaw. Lahat ng tao ay may karapatang magbigay ng sariling opinyon.

Pagtantiya ng Pagkiling o Bayas

Bihira ang deretsong paglaki ng mga puno. Dahil sa kondisyon ng panahon, nag-iiba ang libis ng lupang kinatatayuan nila o ang makukuhang sinag ng araw. Nag-iiba tuloy ang direksyon ng paglaki ng mga puno.

Masasabi mong pareho ang *phenomenon* na ito sa ibang pinagmumulan ng impormasyon – maaari silang kumiling sa isang panig habang nagpapahayag ng impormasyon. Ibig sabihin nito na ang kanilang mga personal na kagustuhan at pagkiling tungkol sa paksa ay may impluwensiya sa impormasyon. Ang pagkampi na ito ay tinatawag na bayas.

Matapos mong basahin ang araling ito, may kakayahan ka nang magsuri ng mga bayas sa pahayag o mga impormasyon.

Subukan Natin Ito

Sa tingin mo bakit may bayas ang mga tao? Upang malaman ito, makipanayam sa mga tao at tanungin ang kanilang mga opinyon at nalalaman tungkol sa isang maganda at kawili-wiling paksa. Ipapakita ko sa iyo kung paano ko ito ginawa.

Pinili ko ang *Philippine Charity Sweepstakes* bilang paksa. Pagkatapos, nakipanayam ako sa isang magulang, mayor de edad na walang anak, isang teen-ager at isang nagbebenta ng sweepstakes. Itinanong ko ang mga sumusunod na katanungan:

Sa tingin mo ba madalas bumibili ng sweepstakes ang mga tao? Bakit?

Sinulat ko ang mga sagot nila sa katanungan. Mula sa kani-kanilang mga sagot, nakita ko kung paano nakaaapekto ang pagbili ng sweepstakes sa kanilang buhay. Ipinakikita ng talaan sa ibaba ng mga kasagutan nila.

Ininterbyu	Epekto ng Sweepstakes sa Kanilang Buhay	Kasagutan sa katanungang “Sa tingin mo ba madalas bang bumibili ng sweepstakes ang mga tao?”
Magulang	Maaaring makaapekto sa aming budget ang madalas na pagbili ng sweepstakes.	Hindi. Parang sugal na rin ang sweepstakes. Mas maigi kung ang mga tao ay gagastos sa mga pangunahing pangangailangan nila kaysa sa bumili ng tiket.
Mayor de edad na walang anak	Karagdagang gastos ang pagbili ng tiket ngunit okay lang bumili paminsan-minsan.	Okey lang ang pagbili ng tiket paminsan-minsan. Ngunit ang pagbili ng madalas ay masyado nang magastos.
Teenager	Kung ang pagbili ng tiket ay isang paraan upang makahingi ng karagdagang allowance, e di okey lang.	Kung mayroon kang extra na pera, okey lang na bumili ng madalas. Malay natin, manalo ako ng jackpot.
Nagbebenta ng Sweepstakes	Kapag mas madaming tao ang bibili ng sweepstakes, mas malaki ang kikitain ko.	Nagbibigay ito ng extrang pondo para sa mga proyekto ng pamahalaan. Malaki naman ang jackpot kung kaya’t sulit naman ang pagbili ng sweepstakes.

Ikaw naman ngayon ang gumawa ng activity. Maaaring ito rin ang gamitin mong paksa o maaaring pumili ka ng ibang paksa kung saan ka interesado. Subukan mong gumawa ng talaan kagaya ng ginawa ko sa itaas. Matapos mong gawin ito, tanungin mo ang iyong sarili:

Nakaaapekto ba ang pamumuhay ng bawat taong nakapanayam mo sa pagsagot nila sa iyong katanungan? Paano?

Ikumpara ang iyong mga sagot sa mga kasagutan ko:

Ayon sa aking ulat, nakaaapekto ang pamumuhay ng bawat taong kinapanayam sa pagsagot sa aking katanungan:

- ◆ Nababahala ang magulang sa pagtitipid ng pera kung kaya’t ang pagbili ng sweepstakes ay tila hindi niya prioridad at puro masasamang resulta o bunga nito ang nabanggit niya.
- ◆ Ang mayor de edad na walang anak ay walang mga responsibilidad na kagaya ng isang magulang kung kaya’t ayos lang sa kanya ang bumili ng sweepstakes paminsan-minsan. Ngunit ang madalas na pagbili, para sa kanya, ay hindi na praktikal.
- ◆ Ang teenager, o ang pinakabata sa grupo, ay mura pa ang isipan. Para sa kanya, okey lang na gumastos ng pera para sa regular na pagbili ng sweepstakes.
- ◆ Nais ng nagbebenta ng sweepstakes na makabenta ng maraming tiket kung kaya’t kanyang pinabulaanan ang mga benepisyo ng pagbili nito.

Nagpapakita ang gawaing ito kung paano nagkakaroon ng pagkiling ang mga tao. Base din ang mga bayas sa kinatatayuan nila sa buhay, kung saan makagagawa sila ng kanilang mga pananaw at pagkiling.

Alamin Natin

Ang **bayas** o pagkiling ay isang inklinasyon o pagkagusto na pumipigil sa isang pinagmumulan ng impormasyon na maging wasto. Halimbawa, tandaan ang unang gawain sa Aralin 2. Hindi ka dapat maniwala sa lahat ng sinasabi ng salesman tungkol sa produkto dahil mukha naman talagang bayas siya dito. Kailangan niyang magsabi ng mga kanais-nais na bagay tungkol sa produkto na ito upang ganahan kang bumili sa kanya.

Minsan, ang isang pinanggagalingan ng impormasyon ay talagang tutok sa pagprotekta ng isang opinyon na nawawala na ang kanyang abilidad sa pagtingin ng katotohanan. Ang taong iyon ay sinasabing may bayas. Maari itong mangyari sa isang tindero na nais makabenta, sa isang politiko na nais manalo sa darating na eleksiyon, sa isang pahayagan na nais magkaroon ng maraming mambabasa, isang magulang na nais lamang protektahan ang kanyang mga anak, atbp. Kahit sino ay maaaring maging bayas kapag mayroon itong motibo o layunin na nasasaisip.

Mahalaga na may kaalaman ka sa bayas o pagkiling sa isang impormasyon upang hindi ka madaling malililang sa mga nakukuha mong balita.

Ngunit madali bang matuklasan ang mga pagkiling lalo na kapag wala ka masyadong alam sa pinanggagalingan ng impormasyon? Ang kahit anong impormasyon na walang sapat na katotohanan ay maaaring may bayas. Ang mga pagkiling ay karaniwang nasa porma ng propaganda. Ginagamit ang mga ito upang manlinlang ng mga tao. Mga halimbawa ng tinatawag nating *propaganda techniques*:

1. **Name Calling**—ang pag-aakusa o pagbatikos sa isang tao sa pamamagitan ng paggamit ng hindi magandang etiketa.

Halimbawa: Isa siyang *sinungaling* at *basagulero*.

2. **Glittering Generalities**—mga malabo at mapanlinlang na *general terms* na ginagamit sa isang tao upang maiwasan ang mga hindi magagandang detalye tungkol sa kanya.

Halimbawa: pagmamahal, kapayapaan, kalayaan, katotohanan

3. **Bandwagon**—ang pagkumbinsi sa mga tao na gumawa ng isang bagay kung saan ipinapakita nilang marami din ibang tao ang gumagawa nito (“makisali sa bandwagon”).

Halimbawa: Maraming tao ang gumagamit ng Produkto X dahil alam nila ang mga kabutihang dulot nito. Ikaw ba, alam mo?

4. **Card Stacking**—ang pagpresinta ng magagandang katotohanan tungkol sa isang tao o bagay at pagtatago ng hindi kanais-nais na katangian nito

Halimbawa: Nang tanungin si Julie tungkol sa mapang-api niyang ama, sinabi niyang “Matangkad at guwapong lalaki ang tatay”.

5. **Testimonial**—ang paggamit ng mga salita ng sikat na personalidad upang mahikayat ang ibang mga tao

Halimbawa: Gumagamit si Sharon Cuneta ng *facial cleanser* na ito. Sabi niya, pinapaganda, pinapalambot at nililinis nito ang kanyang kutis.

6. **Transfer**—ang paggamit ng pangalan o larawan ng mga sikat na personalidad upang mahikayat ang mga tao

Halimbawa: Ginagamit ni Paeng Nepomuceno ang ganitong tatak ng sapatos. Gagaling ka din sa paggamit ng tatak ng sapatos na ito.

7. **Makamasa**—ang pagtatatag ng isang tao bilang “masa” upang maraming tao ang magkagusto sa kaniya

Halimbawa: Nagsusuot ng mga ordinaryong damit na pantrabaho ang mga mayayamang politiko upang makakuha ng maraming mga boto sa susunod na eleksiyon.

Ilan lamang ito sa mga *propaganda techniques* na ginagamit ng mga impormasyong may bayas. Umisip ka pa ng iba pa.

Wala bang katuturan ang mga impormasyong may pagkiling? Hindi. Maaari kang makakuha ng mahahalagang impormasyon mula sa mga ito.

Subukan Natin Ito

Bumili ng isang pahayagan at pumunta sa seksiyon ng mga opinyon. Pumili ng artikulo na mahalaga para sa iyo. Basahin itong mabuti at ilista ang mga pahayag sa artikulo na iyon na nagpapakita ng bayas o pagkiling. Isulat kung anong klase ng bayas ito at kung papaano sila naisulat sa artikulo.

Ipakita ang nagawa mong listahan sa iyong *Instructional Manager*, o *Facilitator*, mga kaibigan at kapamilya.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan

Basahin ang mga sumusunod na pahayag. Isulat kung ito ay BAYAS o HINDI BAYAS sa puwang sa bawat numero. Ipaliwanag ang iyong mga sagot.

- _____ 1. “Para sa kapakanan ng ating mga pamilya, iboto si Mr. X para sa Presidente” ang sigaw ng nangangampanya para kay Mr. X sa isang rally.
_____
_____
- _____ 2. “Hindi ko siya pinagkakatiwalaan kasi isa siyang dayuhan,” ang sabi ng manager tungkol sa kanyang bagong empleyado.
_____
_____
- _____ 3. “Nawalan ako ng sampung libra dahil sa pagtakbo araw-araw sa isang linggo,” ang wika ng babae.
_____
_____
- _____ 4. “Matagal ko nang gusto pumunta sa bar na iyon. Isa yun sa mga lugar na laging pinupuntahan ng mga tao. Kailangan pumunta tayo doon mamayang gabi.” Ang sabi ng isang teen-ager sa kanyang mga kaibigan.
_____
_____
- _____ 5. “Huwag kang pumunta sa party na iyon. Puro mga drug addict at cheap na tao ang nandoon,” ang sabi ng isang ina sa kanyang babaeng anak.
_____
_____

Ikumpara ang iyong mga kasagutan sa *Batayan sa Pagwawasto* sa pahina 26. Nakuha mo ba silang lahat ng tama? Magaling! Maari ka nang magpatuloy sa susunod na gawain. Kung hindi naman, rebyuhin ang mga bahagi ng aralin na hindi mo masyadong naintindihan bago magpatuloy.

Tandaan Natin

- ◆ Ang bayas ay isang inklinasyon, predisposisyon o pagkakagusto na nagiging balakid upang maging kapani-paniwala ang isang pinagmumulan ng impormasyon.
- ◆ Minsan, pinoprotektahan ng isang pinanggagalingan ng impormasyon ang opinyon niya na nagiging sanhi ng pagkawala ng kanyang pokus sa katotohanan. Kapag nangyari ito, may bayas o pagkiling na ang taong iyon.
- ◆ Mahalaga na malaman mo ang mga bayas sa kahit anong impormasyon na iyong natatanggap upang hindi ka madaling malilinlang o maloloko.
- ◆ Maaring may bayas ang isang impormasyon na hindi nagbibigay ng kumpletong katotohanan.
- ◆ Maraming mga bayas o pagkiling ang nasa porma ng *propaganda techniques*. Nagpapakita ng bayas ang paglalaman nito sa impormasyon.
- ◆ Maari kang makakuha ng mga magagamit na impormasyon sa mga impormasyon na may bayas.

Subukan Natin Ito

Malapit mo nang matapos ang modyul na ito. Panahon na upang magamit mo ang iyong natutunan sa praktikal na paraan.

Maghanap ng mga mahahalagang isyu sa pahayagan. Maaaring tungkol ito sa kahirapan, politika, pangongolekta ng basura o kahit anong isyu na sa tingin mo ang mahalaga sa taong bayan.

Subukan mong kumuha ng maraming impormasyon tungkol sa isyung ito. Tiyakín mong makakuha ka ng maraming mga pananaw tungkol dito. Imbitahan ang iyong mga kaibigan at kasambahay na tulungan ka sa gawaing ito.

Pagdiskusyunan ninyo ang mga impormasyong iyong nahagilap. Tiyakín na lahat ng panig ng isyu ay iyong matatalakay. Isama ang iyong mga opinyon, pati na rin ang mga opinyon ng iyong pamilya at kaibigan. Kung makatutulong, isulat ang impormasyong ito sa pisara o sa isang malaking papel.

Matapos ninyong pag-aralan ang bawat panig ng isyu, ikumpara at pag-ibahin ang mga panig na ito. Subukan mong alamin kung alin ang opinyon at katotohanan. Alamin mo din kung alin dito ang may bayas o pagkiling.

Talakayin ninyo kung paano ninyo aayusin ang isyung ito. Maaaring ibase ang iyong desisyon sa kanilang mga pananaw.

Kamusta ang gawain? Nahirapan ka ba? Paano naman ang talakayan kasama ang iyong pamilya at kaibigan? Malamang napakasaya ng inyong diskusyon. Ang pag-aanalisa ng maraming mga pananaw ng iba't ibang tao sa pamamagitan ng pagkukumpara at pag-iiba ay talagang mahirap gawin. Bago ka magpatuloy sa pagsusulit, basahin mo ang sumusunod na pahina.

Ibuod Natin

- ◆ Ang isa sa pinakamadaling paraan ng pagsuri ng impormasyon ay ang pagkukumpara at pag-iiba nito sa iba pang klase ng impormasyon.
- ◆ Nagpapakita ang paghahalintulad ng pagkakapareho at pagkakaiba ng dalawang bagay o dalawang klase ng impormasyon.
- ◆ Ang mga *facts* o katotohanan ay impormasyon na maaring mapatunayang totoo. Bihira itong mag-iba sa mga pinagmumulan ng impormasyon.
- ◆ Huwag magkamali sa pag-iiba ng opinyon sa katotohanan kasi kung hindi, ikaw ay malililang. Laging alamin ang buong katotohanan sa pamamagitan ng pagtanong sa mga eksperto at iba pang pagmumulan.
- ◆ Ang bayas ay isang predisposisyon, inklinasyon o pagkagusto na nagiging dahilan kung bakit ang isang pinanggagalingan ng impormasyon ay hindi kapani-paniwala.
- ◆ Minsan, pinoprotektahan ng isang pinanggagalingan ng impormasyon ang kanyang opinyon kung kaya'y siya ay tinatawag na may bayas o pagkiling.
- ◆ Mahalaga na alam mo ang mga bayas sa mga impormasyon na iyong nakukuha upang hindi ka madaling malilang.
- ◆ Ang kahit anong impormasyon na hindi nagbibigay ng katotohanan ay sinasabing may bayas.
- ◆ Maraming mga bayas ang gumagamit ng tinatawag na *propaganda techniques*. Kapag nilalaman ng mga propaganda ang impormasyon, ito ay may pagkiling.
- ◆ Ang bayas na impormasyon ay may gamit o halaga. Maari kang makakuha ng mga magagamit na impormasyon galing sa kanila.

Anu-ano ang mga Natutuhan Mo?

- I. Pag-aralan nang maigi ang mga sumusunod na pahayag:
  1. Isang bituin ang araw at ito ay nasa sentro ng sangkalupaan.
  2. Isang planeta ang araw. Sentro ito ng ating solar system.

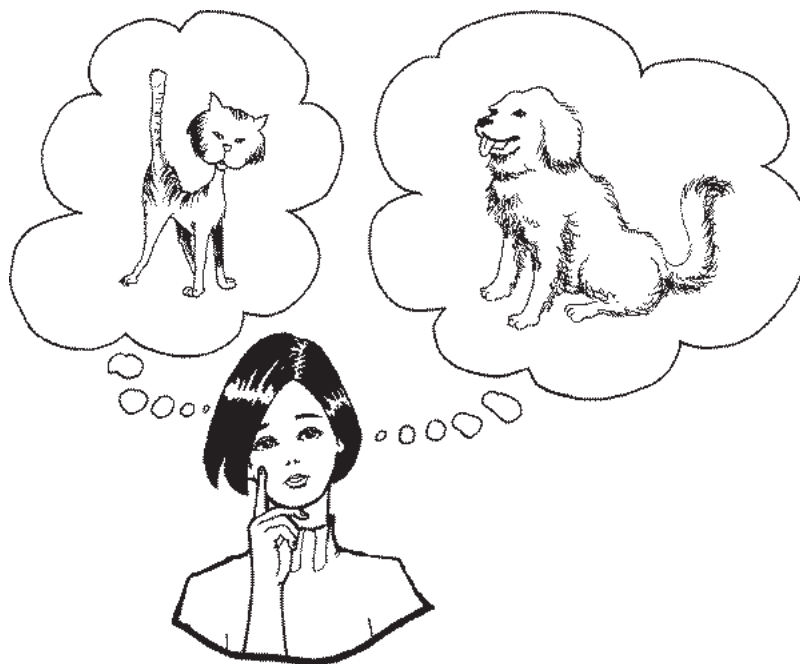
Paano nagkakapareho ang mga pahayag na ito? Paano sila nagkakaiba? Ihalintulad ang mga impormasyon na ibinigay ng dalawang pahayag sa itaas. Alin sa dalawa ang sa tingin mo na mas kapani-paniwala? Bakit? Isulat sa puwang ang iyong sagot.

Pagkakapareho: _____
_____
_____

Pagkakaiba: _____
_____
_____

Alin sa dalawa ang mas wasto? Bakit? _____
_____
_____

II. Basahin ang mga sumusunod at sagutan ang mga tanong.

Gusto ko talagang magkaroon ng alagang hayop, ngunit hindi ako makapagdesisyon kung ano ang kukunin ko. Sa tingin mo ano ang dapat kong kunin, aso o pusa?

(1) Tingnan natin, magaling humuli ng daga ang mga pusa. (2) Sila din ay napakalalambing na mga hayop. (3) Ngunit karamihan sa kanila ay madudumi at mapapayat. (4) At hindi mo din sila matuturuan ng maraming mga tricks dahil sa tingin ko hindi masyadong matatalino ang mga pusa.

(5) Sa kabilang dako, maraming magagandang katangian ang mga aso. (6) Sila ay matatalino at tapat. (7) Maaari nilang bantayan ang iyong bahay laban sa mga magnanakaw at pwede mo pa silang turuang kunin ang tsinelas mo! (8) Maraming kahanga-hangang gawa ang maaring matutunan ng mga aso. (9) Yung asong nakita ko nung isang araw, napakacutie at masarap yakapin. (10) Mas kaibig-ibig talaga ang mga aso kaysa sa pusa.

Sa tingin ko, aso na lang ang kukunin kong alaga.

A. Aling sa mga de-numerong mga pahayag ang katotohanan o fact at alin ang mga opinyon? Isulat ang **K** para sa katotohanan at **O** para sa opinyon. Ipaliwanag ang iyong mga sagot.

1. _____

_____

_____

2. _____

_____

_____

3. _____

_____

_____

4. _____

_____

_____

5. _____

_____

_____

6. _____

_____

_____

7. _____

_____

_____

8. _____

_____

_____

9. _____

_____

_____

10. _____

_____

_____

- B. Masasabi mo bang may bayas ang mga pahayag ng may-akda? Kilalanin ang mga bayas niya at sabihin kung paano ito nakaapekto sa kanyang pagpili at paggawa ng desisyon. Isulat ang iyong mga sagot sa ibaba.

Ikumpara ang iyong mga sagot gamit ang *Batayan sa Pagwawasto* sa pp. 26–27. Karamihan ba ng mga sagot mo ay tama? Kung oo, magaling! Marami kang natutunan sa modyul na ito. Panahon na upang basahin ang susunod na modyul. Ngunit kung marami kang kamalian, pag-aralan muli ang modyul na ito at intindihin ng mabuti ang mga puntos na hindi mo masyadong nakuha.

Batayan sa Pagwawasto

A. Anu-ano na ang mga Alam Mo? (pp. 1–2)

1. TAMA. Nakapokus ang pagtutulad o paghahambing sa mga pagkakawangis o pagkakapareho. Samantalang ang pag-iiba ay nagpapakita ng pagkakaiba.
2. MALI. Ang katotohanan o facts ay mga totoong impormasyon na maaring mapatunayan. Kung gayon, kung hindi mapapatunayan na totoo ang pahayag, hindi ito fact, kahit na maraming tao ang naniniwala dito.
3. TAMA. Mas base ang opinyon sa mga damdamin at saloobin kaysa sa katotohanan.
4. MALI. Ang bayas o pagkiling ay isang pagyukod, pagkagusto, o pagkiling na balakid sa isang pinanggagalingan ng impormasyon na maging wasto.
5. TAMA. Makatutulong sa iyo ang isang impormasyon kung alam mong ito ay may bayas o wala upang hindi ka madaya o malinlang.
6. MALI. Maraming mga bayas ay nasa porma ng *propaganda techniques*. Nagpapakita ang presensiya nito ng bayas sa isang klaseng impormasyon.

B. Aralin 1

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pp. 6–7)

Ang Buhay sa Siyudad at Baryo			
PUNTOS NG PAGTUTULAD	PAGKAKAPAREHO	PAGKAKAIBA	
		Buhay sa Siyudad	Buhay sa Baryo
Kapaligiran	Kawili-wili	Ang hangin ay madumi.	Malinis at presko ang hangin.
Pangunahing Serbisyo		Madaling magagamit at makukuha; maraming mga makabagong kagamitan	Hindi ganoong kadali ang paggamit at pagkuha
Halaga ng Kabuhayan		Mataas	Mababa
Tao	Pala-kaibigan	Maaring masyadong abala sa ibang gawain upang matulungan ka kapag ikaw ay may problema	Handang tumulong sa iyo sa lahat ng oras
		Mas maraming alam sa panibagong pag-iisip	Mas konserbatibo
		Mas mapagtiis sa nagkakaibang opinyon at gawain	Mas may pagpapasiya sa mga taong iba sa kanila

Pagkain		Hindi gaanong sariwa dahil galing pa ito sa mga probinsya Mas maraming klase Mayroong mga kainan sa labas ng bahay na maaring pagpilian Mas Marami Opsiyon na kumain sa labas.	Sariwa Limitado sa kung ano lang ang itinanim na naproduk Limitado sa pagluluto sa loob ng bahay Limitado sa pagkaing lokal na gawa Limitado sa lutong-pambahay
---------	--	--	---

C. Aralin 2

Pag-isipan Natin Ito (pahina 9)

- (a) *Mayroon itong jojoba at aloe vera na napatunayan nang nakakapagpalambot ng buhok.* Katotohanan ang pahayag na ito dahil talagang napatunayan na ang jojoba at aloe vera ay nakakapagpaganda ng buhok ng tao. Mapapatotohanan ng mga siyentipikong pag-aaral ang pahayag na ito pati na rin ang mga salaysay ng mga taong nakagamit nito.

(b) *Nagkakahalaga lamang ng P150 ang isang bote.* Ito ay kapanipaniwalang impormasyon na galing sa *salesman* at masasabing isang katotohanan.
- (a) *Nagbabahagi ito ng mabangong amoy na nagtatagal ng buong araw.* Ito ay isang opinyon lamang. Maaaring mabango ang shampoo para sa *salesman* ngunit hindi sa mga mamimili. Depende ito sa hilig at opinyon ng isang tao.

(b) *Ang Delight Shampoo ay ang pinakamagaling na shampoo sa buong Pilipinas ngayon.* Hindi talaga mapapatunayan ang pahayag na ito. Maaring may ibang tatak ng shampoo ang nagsasabi ng ganitong pahayag. Kung gayon, isa itong opinyon at hindi *fact* o katotohanan.

(c) *Talagang napakamura nito.* Para sa mga taong maliliit ang badyet, ang P150 ay malaking halaga para sa isang bote ng shampoo. Ang pahayag ng *salesman* ay hindi wasto at hindi mapapatunayang totoo; nagpapahayag ito ng opinyon at hindi katotohanan.
- Heto ang halimbawa ng isang kasagutan:

Hindi. Nagpapakita ng opinyon ang mga pahayag ng *salesman* at hindi katotohanan. Hindi ko madaling matatanggap ang mga ito na totoo. Maari naman akong bumili ng ibang shampoo na may jojoba at aloe vera sa mas maliit na presyo.

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pahina 12)

1. **K**—Ito ay katotohanan at maaring mapatunayan na totoo dahil:
10 cm = 1 dm
10 dm = 1 m
100 cm = 1 m
2. **O**—Hindi ito mapapatunayan kung totoo o hindi.
3. **O**—Maaring pagdebatihan ito.
4. **O**—Hindi ito mapapatunayan kung totoo o hindi.
5. **K**—Kung pinalitan ng parati ang salitang paminsan-minsan, magiging opinyon ito. Kung gayon, nagpapakita ng katotohanan ang pahayag na ito.

D. Aralin 3

Alamin Natin ang Iyong mga Natutuhan (pahina 18)

1. MAY BAYAS. Ang paggamit ng mga propaganda sa pahayag na ito ay nagpapahiwatig na may bayas ito.
2. MAY BAYAS. Ginagamit nito ang name-calling na teknik.
3. WALANG BAYAS. Naglalaman ng totoong impormasyon ang pahayag na ito.
4. MAY BAYAS. Ginagamit dito ang bandwagon *propaganda technique*.
5. MAY BAYAS. Ginagamit dito ang name-calling *propaganda technique*.

E. Anu-ano ang mga Natutuhan Mo? (pp. 20–23)

- I. **Pagkakapareho:** Naglalayong ilarawan ng dalawang pahayag ang araw.

Pagkakaiba: Nagsasabi ang unang pahayag na ang araw ay isang bituin. Sinasabi naman ng pangalawang pahayag na ang araw ay isang planeta. Nagsasabi ang una na ang araw ay nasa sentro ng daigdig samantalang ang pangalawa ay nagsasabi na nasa sentro ito ng *solar system*.

Alin sa dalawang pahayag ang katotohanan? Wala sa dalawang pahayag ang purong katotohanan. Sa pagkukumpara ng mga ito, makikita nating hindi sila wasto. Sa pagsasama ng bawat bahagi ng dalawang pahayag na ito, makakagawa tayo ng pahayag na purong katotohanan: Isang bituin na nasa sentro ng *solar system* ang araw.

- II. A. 1. **K**—Katotohanan ito; maaari nating mapatunayan ito sa pamamagitan ng pag-oobserba o pagkokonsulta ng isang eksperto sa kaugalian ng mga hayop.
2. **O**—Maaaring mag-iba ito sa iba't ibang mga tao—may mga taong naniniwala na ang mga pusa ay matatapang, at hindi malambing. Nagpapakita lamang ng opinyon ang pahayag na ito.

3. **O**—Hindi lahat ng tao ay sasang-ayon sa pahayag na ito. Marami ngang mapapayat na pusa sa mga daan ngunit marami namang malulusog at kawili-wili. Hindi naman lahat ng tao tingin sa mga pusa ay pangit.
  4. **O**—Isa na naman itong pagpapalagay ng may-akda. Makikita ito dahil ginamit niya ang “Sa palagay ko.....”. Ibig sabihin naglalabas ito ng damdamin ang awtor.
  5. **O**—May ibang mga tao na hindi mahilig sa aso ang hindi sasang-ayon sa pahayag na ito. Base lamang ito sa damdamin ng may-akda tungkol sa mga aso.
  6. **K**—Maraming mga taong may alagang aso ang naniniwala sa pahayag na ito. Sadyang matatalino at tapat ang mga aso, lalong-lalo na kung ihahalintulad sa ibang mga hayop. Maraming mga siyentipikong pag-aaral ang maaaring magpatunay dito. Ang mga utak ng aso ay sinuri at makakapagpatunay na totoong matatalino ang mga ito.
  7. **K**—Lahat ng may-alagang aso ay magsasabi na ito ay totoo.
  8. **K**—Mayroon mga eskwelahan para sa mga aso upang sila ay matuto ng iba’t ibang *tricks* o pakana. Maraming mga paligsahan para sa mga asong may abilidad.
  9. **O**—Isa lamang itong opinyon ng may-akda. Maraming mga tao ang hindi sasang-ayon sa kanya.
  10. **O**—Base ito sa damdamin ng may-akda. Maraming mga mahihilig sa pusa ang magsasabi na mas kawili-wili ang mga pusa kaysa sa aso.
- B. Masasabi ko na may bayas ang may-akda – mas mahilig siya sa mga aso kaysa sa pusa. Makikita ang pakiling na ito sa kanyang sinulat. Nagsabi siya ng ilang mga hindi wastong pahayag tungkol sa aso at pusa. Dalawa sa kanyang mga pahayag (3 at 4) ang nagpapakita ng pag-ayaw niya sa mga pusa. Ang anim sa mga ito (5 hanggang 10) ay lubhang nagpapakita ng pagkagusto niya sa mga aso.

Maraming mga propaganda ang ginamit sa akda, kagaya ng *name calling*, *glittering generalities* at *card stacking* ngunit hindi ito maituturing na *tools of propaganda* dahil hindi naman ito naglalayon na kumbinsihin ang mga mambabasa na gustuhin ang mga aso kaysa sa mga pusa. Pinapakita lamang nito ang opinyon at damdamin ng may-akda.

Mga Sanggunian

- Albert, H., FSC et al. *English Arts and Skills 10 & 11*. New Jersey: MacMillan Publishing Co., Inc., 1971.
- Cendena, Teresita Villamil, Lourdes Centeno Dela Rosa and Piedad Guinto Rosales. *Communication Skills in English for College Freshman, Book II*. Manila, Philippines: UST Printing Office, 1983.
- Guth, Hans P. *The Writer's Agenda: The Wadsworth Writer's Guide and Handbook*. California: Wadsworth Publishing Co., 1989.
- Jocson, Erlinda I. *A Textbook in College Freshman English*. Quezon City: PSBA, 1983.
- Rubin, Dorothy. *The Vital Arts—Reading and Writing*. New Jersey: MacMillan Publishing Co., Inc., 1979
- Stevens, Bonnie Klomp. *Discovery: An Inductive Approach to College Writing*. New York: Holt, Reinhart & Winston, 1983.